

РЕЦЕНЗИЯ

от д.п.н. Пламен Радев Иванов, професор в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование 1. Педагогически науки;
професионално направление 1.1. Теория и управление на образованието;
докторска програма „Управление на образованието“

Автор: Маргарита Цонкова Бозова

Тема: „Управление на взаимодействието училище-семейство в рамките на образователната организация“

Научен ръководител: проф. д-р Галин Борисов Цоков

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № Р33-5455 от 17. 11. 2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за председател на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Учителските синдикати като фактор във формирането на образователните политики“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1. 1. Теория и управление на образованието, докторска програма „Управление на образованието“. Автор на дисертационния труд е Маргарита Цонкова Бозова – докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Педагогика и управление на образованието“ с научен ръководител проф. д-р Галин Борисов Цоков от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от Маргарита Цонкова Бозова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ,. Той включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- нотариално заверено копие от диплома за висше образование (ОКС „магистър“)
- заповед за записване в докторантура;

- заповед за провеждане на изпити от индивидуалния план и съответни протоколи за издържани изпити по специалността;
- протоколи от катедрени съвети, свързани с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет;

Докторантът е приложил 3 публикации.

2. Кратки биографични данни за докторанта.

Маргарита Цонкова Бозова е директор на училище. Зачислена е в докторантура на самостоятелна подготовка през 2015 г.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи.

Взаимодействието на училището със семейството е един от факторите за устойчиво развитие на образователната институция и спомага за поддържане високо качество на образователно-възпитателния процес. Общността от родители и учители спомага за създаване на благоприятни условия за личностното развитие и ръст на учениците и е от голямо социално и индивидуално значение за постигане целите на образование и възпитание. В този смисъл темата на дисертацията е с непреходна актуалност и целесъобразност.

4. Познаване на проблема

Авторът познава добре проблема, а и той е свързан пряко с неговата работа.

5. Методика на изследването

В изследването са обособени следните методи на теоретично и емпирично изследване, които са адекватни на обекта, предмета, целите и задачите на дисертацията:

- описание и анализ на съществуващи теоретични постановки;
- анализ на документи; съпоставителен анализ;

- обобщение;
- формулиране на изводи и препоръки;
- анкетиране;
- експертна оценка;
- съпоставяне и анализ на данните.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Основните хипотези на изследването са две:

Хипотеза 1: Предполага се, че съвместната работа между родители и учители се реализира предимно на индивидуално ниво. Съществуват сериозни проблеми, свързани с участието на представители на родителската общност в управлението на дейностите на училищно ниво.

Хипотеза 2: Ако съвместната работа на родители и педагогически специалисти се основава на училищни структури и правила, очертаващи рамката на съучастие на семейството в планиране, организация, управление на училищния живот, то това би гарантирало равнопоставеност на страните и би поставило взаимодействието на партньорска основа.

Дисертационният труд се състои от увод, четири глави, изводи и заключение, списък на използваната литература и приложения. Обемът на основната част е 275 страници.

В увода се обосновава актуалността на проблема, обект на дисертационния труд. Мотивира се избора на темата на дисертацията. Посочват се обектът, предметът, целта, задачите, хипотезите на дисертационния труд. В първа глава се прави теоретичен анализ на същността и особеностите на управление на училищната организация. Дефинират се основни понятия в областта на мениджмънта. Разглежда се спецификата на училищното управление, като се отделя специално място на моделите за управление на училищната организация, училищната автономия и управлението на взаимодействието училищна организация-семейство. Анализират се принципите на взаимодействие и подходите на участие на родителите в организацията и управлението на училището, разглеждат се направленията и основни форми за работа с родителската общност. Разглежда се идеята за училищно-базирано управление и възможността за сформирание на легитимни училищни органи за съуправление. Във втора глава е представен сравнителен анализ на управление на взаимодействието между училище и

родителска общност в съвременните системи за училищно образование. Анализират се теоретично обосновани програми за включване на родителите в училищния живот и добри практики от други образователни системи – САЩ, Великобритания, Швейцария, Германия и др. европейски страни. Анализира се състоянието на проблема за взаимодействие със семейството и родителите в българското училищно образование, нормативната рамка и все още нерешените проблеми за превръщане на семействата в реални партньори на училищните организации. В трета глава „Дизайн и анализ на резултатите от емпиричното изследване“ са описани основни структурни компоненти на емпиричното изследване, методиката на изследването, таргетните групи и извадката, етапите, през които преминава научното изследване, както и изготвянето на изследователския инструментариум от три въпросника и експертна анкета.

Представя се статистическата обработка, анализират се получените резултати и изводи от извършените изследвания в шестте сфери: родителство, комуникация, доброволчество, живот въкъщи, вземане на решения и сътрудничество с общността. В четвърта глава е представен авторски модел за управление на взаимодействието семейство-училище. Обоснована е необходимостта от въвеждането на модела, разглеждат се вътрешно институционалните органи за управление и съуправление, анализира се системата от училищни документи и мястото и връзката на програмата за взаимодействие със семействата в тази система. Представени са правила за конституиране на родителски органи и рамките на сътрудничество, принципите на взаимодействие, функциите на родителските органи и разбира се, мястото на образователния лидер при осъществяване на взаимодействието. В частта изводи и заключение са обобщени резултатите от цялостната работа. Посочено е, че поставените задачи са изпълнени, изследователските хипотези са потвърдени и целта е постигната. Изведена е необходимостта, в рамките на действащата нормативна уредба, училищните ръководства да внедрят свои правила, програми, процедури, с които да регламентират и насърчават развиването на партньорски отношения семейство – училище. Списъкът на използваната литература съдържа всички използвани и цитирани източници, описани по азбучен ред и класифицирани по вид източник. Приложенията съдържат: три анкетни карти – за родители, за учители и за директори на училища; експертна карта; тест на независимите извадки - обобщени резултати на база всички респонденти, за всяка от шестте области на изследването; авторски разработки към модел на взаимодействие училище – семейство (училищна програма за сътрудничество училище-семейство; правила за участие на родителите в организацията и управлението на

училищния живот; правила за дейността на обществения съвет; тристранен договор при осъществяване на организирани мероприятия; тристранен договор учител–ученик – родител).

Приложенията включват: анкетни карти и интервю, свързани с направените изследвания.

Научната разработка на автора е със следните характеристики:

Дисертационният труд е в достатъчен обем, а обхванатото поле на фактическия материал показва уменията на дисертанта да вникне в състоянието на проблема и да посочи средствата за решаването му. Категориално-понятийният апарат е научно издържан, логиката на изследването е последователна и представя автора на докторския труд като изследовател с добро равнище на експертиза.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Основните приноси в дисертационния труд, посочени от докторанта са:

Научно-теоретически приноси

1. Осъществен е обстоен теоретичен анализ на същността и особеностите на управление на взаимодействието между членовете на ученическите семейства и педагогическата общност за постигане на качествен образователен процес и формиране на нов тип училищна култура. 2. Анализирано е в сравнителен план управление на взаимодействието между училище и родителска общност в съвременните системи за училищно образование, като на тази база са изведени добри практики от прилагането на теоретично обосновани програми за взаимодействие семейство-училище, елементи от които след адаптиране, са приложими в българското училище. 3. На основата на емпиричното изследване са установени основните проблеми свързани с участие на семейството в планиране, организиране и оценяване на дейностите в училищната институция.

Практико-приложни приноси

1. Разработеният инструментариум (въпросници за родители и учители) може да се прилага като универсален модел за изследване нагласата у родители за включване в училищни дейности и готовността на учителите да си сътрудничат със семействата. Същият е на разположение в електронен вариант като Google формуляри и на хартиен носител и може да се използва от училищни организации. 2. Предложени са апробирани форми за повишаване квалификацията на педагозите за работа с родители,

както и за повишаване на родителския потенциал за упражняване на влияние и активност в училищния живот и оказване на образователна подкрепа на децата въщи..

3. Конструиран е авторски модел за управление на взаимодействието семейство – училищна организация. Предложеният набор от структури, правила и процедури очертават рамката на съучастие на семейството в планиране, организация, управление на училищния живот, гарантират равнопоставеност на страните и са основа за формиране на нов тип училищна култура.

Така, като са посочени, приносите потвърждават значимостта на дисертационния труд.

От гледна точка на рецензента дисертацията е с теоретични приноси, които могат да се характеризират със следното:

1. Специфична новост, актуалност, важност, значимост за областта на изследването;
2. Налице е достатъчно цялостна концепция;
3. Постигнато е добро ниво на прецизност в използвания език и средства, които са адекватни за постигане на целите на дисертацията и възприемането на текста;
4. Спазен е донякъде балансът между теоретично и емпирично в текста;
5. Решават се задачи и проблеми със съществено значение за управлението на взаимодействието :училище-семейство”.
6. Предложените решения са относително нови и имат евристична стойност;
7. Тези решения са аргументирани научно и емпирично.

Според рецензента могат да се изведат следните приноси с практически характер:

1. И двете хипотези са доказани след направен обширен, задълбочен и целенасочен анализ.
2. Налице е възможност за практическо приложение на получените научни обобщения.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представените публикации на Маргарита Цонкова Бозова са общо 16. От тях 9 са в съавторство. По темата на дисертацията са 6 от самостоятелните публикации.:

9. Лично участие на докторанта

Докторантката е написала текста еднолично и самостоятелно със спазване на утвърдилите се изисквания за такъв тип научни разработки. Резултатите и изводите са лично достойние и заслуга на автора.

10. Автореферат

Авторефератът достоверно възпроизвежда съдържанието на труда.

11. Критични забележки и препоръки

Би могло да се направи кратък преглед на категорията взаимодействие и различните форми на неговото проявление в отношенията училище-семейство като например: въздействие, реципрочно действие или влияние, обмен на информация, сътрудничество и пр.

12. Лични впечатления

Познавам докторанта от участието му в различни форуми на докторантите от Педагогическия факултет и от работата му по създаване на дисертационното изследване.

13. Въпроси към докторанта

Отговаря ли предложеният модел на тенденцията за структурна многовариантност на семействата у нас и на потребностите на обобщените три групи родители:

родители със завишено равнище на претенции,

родители със занижено равнище на претенции

родители с реалистично равнище на претенции

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Педагогическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантът **притежава** теоретични знания и професионални умения по темата от научната специалност „Управление на

образованието”. като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор”** на Маргарита Цонкова Бозова в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.1. Теория и управление на образованието, докторска програма „Управление на образованието”.

12. 12. 2017 г

Рецензент:

/проф. д.п.н. Пламен Радев Иванов/